

APORTACIONS AL LÈXIC

eròtic i sexual del parlar del Poble

Per Hèctor Moret Coso

En aquesta contribució al nostre anuari s'ha intentat inventariar, comentar filològicament i resaltar de manera explícita, paraules i expressions lèxiques relacionades amb la sexualitat i l'erotisme presents en la llengua col·loquial dels habitants actuals de la vila de Mequinensa, destacant-ne aquells mots i expressions peculiars (o gairebé) del parlar del Poble; formes lèxiques que en ocasions són compartides amb els parlars de localitats veïnes. Cal dir que en tractar-se d'un camp semàntic lligat fortament a la intimitat i el pudor, en ocasions ha resultat difícil indagar sobre aquests mots i expressions ja que sovint són percebuts pels parlants com a propis del llenguatge vulgar i obscè, llenguatge que convé no difondre fora de l'àmbit íntim, familiar o vilatà.

Per a l'elaboració d'aquest treball s'ha tengut en compte, a més de les diferents fonts orals mequinenses, repertoris lexicogràfics amplis com ara el *Diccionari Català/Valencià/Balear* d'A. M. Alcover i F. de B. Moll -citad *DCVB*-, el *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana* de J. Coromines (*DECat*) i el *Diccionari eròtic i sexual* (1989) de J. J. Vinyoles i Ramon Piqué (*DES*).

Per sort per als mequinensans (i mequinenses) i llur patrimoni oral, l'escriptor mequinensà Jesús Moncada va emprar moltes d'aquestes paraules i expressions en les múltiples traduccions d'obres eròtiques que feu, entre 1988 i 1998, per a la col·lecció La Marrana d'Edicions La Magrana; un ús literari que en nombroses ocasions ressenyem en els diferents apartats d'aquest breu repertori lèxic.

Canaleta *f* Concavitat que separa les galtes del cul. Es tracta d'un nom no recollit amb aquest significat ni al *DCVB* ni al *DECat*, però sí al *DES*: **3. canaleta del cul** *col·loquial* Regatera del cul.

Catxar *v* Copular. El *DCVB* recull a **1. Catxar** || **3.** 'Tenir acte sexual', i el documenta a Lleida, Torà i Camarasa; verb -afegim- d'ús ben viu al Baix Cinca i en el català nord-occidental en general, si més no. És proverbial en els parlars de la comarca el refrany "Saidí, catxar i fugir". Sembla que en l'espanyol del Perú també *cachar* significa en llengua vulgar 'copular'.

En català són nombroses els sinònims d'aquest verb -uns de més cultes, uns altres de més col·loquials-, com ara 'fornicar', 'folgar', 'cardar', 'fotre un clau' (al costat del castellanisme 'fotre/echar un polvo'), 'copular', 'coit'; tanmateix, cada dia més se sent el castellanisme 'follar', tant en el català en general com en el parlar de Mequinensa i comarca, tot i que al Poble tradicionalment aquesta forma verbal té un significat ben diferent, tal com es recull al *DCVB* en l'entrada *afollar*: "4. Treure els ocellons o els ous del niu. «Tonet ha follat [o *afollat*] un niu de caderneres» (Tortosa, Morella, Gandesa). «Anem a afollar nius» (Lleida, Pla d'Urgell, Massalcoreig, Tamarit, Penedès). «No afolleu els nius d'aquests aucells» (Mallorca)".

Jesús Moncada empra prou sovint el verb 'catxar', i més ocasionalment, el verb 'pentinar-se' [algú], en la majoria de les seues traduccions eròtiques; tanmateix, encara més ocasionalment, també fa ús del verb d'origen castellà 'follar', al costat de bona part de la resta de sinònims -cultes i col·loquials- del català en general esmentats més amunt.

Ciguela *f* El *DCVB* definix en l'accepció **8** el mot **cigala** com a 'membre viril, en el llenguatge infantil de Barcelona'; tanmateix, com s'assenyala en el *DECat*, "però no és especial de Barcelona ni del

Escultura religiosa amb figures catxant.
Khajuraho (Índia)

llenguatge infantil sinó del de tothom, i més aviat brutal". A Mequinensa i, d'acord amb el *DCVB*, a La Seu d'Urgell, Organyà Gandesa i Morella és 'ciguela', amb [é], -cal suposar en referència a l'insecte de la família del cicàdids *Cicada plebeja* ('cigala' en català general). A Mequinensa i, si més no, a Fraga 'ciguela' designa també el 'membre viril'; en aquest punt cal recordar, tal com recull el *DCVB*, que a Fraga i Tamarit de Llitera l'insecte és la [fetfét]. En el llenguatge infantil trobem 'cigueleta' i com a sinònims 'muixó/muixonet' i, més ocasionalment, 'pardal/pardalet'. Mentre que en el llenguatge propi dels adults trobem en el català en general un seguit de sinònims com ara 'carall', 'penis', 'verga', 'piu', 'membre', 'titola',... al costat del castellanisme 'polla', cada dia més emprat en el català d'arreu. Jesús Moncada generalment escriu 'cigala' quan fa referència al 'membre viril' en llengua popular i ocasionalment 'polla', mai 'moixona'. És clar que Moncada empra encara més sovint diverses formes -cultes i col·loquials- per referir-se als genitals masculins en les formes anotades just en l'anterior paràgraf d'aquest apartat.

Colló *m* Testicle. Mot col·loquial del català d'arreu,

Galtes del cul, canaleta, ciguela i collons. Escultura "Francesco" de Xicu Cabanyes (2016). Bosc de Can Ginebreda

totalment viu en el parlar del Poble i en localitats veïnes i, és clar, àmpliament emprat per en Moncada en les traduccions d'obres eròtiques publicades a la darrera dècada del segle passat.

El derivat 'collona' (=persona que mostra ingenuïtat, innocència o escassa intel·ligència) és ben viu en els parlars de la comarca.

Cotxó *m* Genitals de la dona; 'vulva'. El *DCVB* documenta aquest mot a Fraga i Camp de Tarragona. Mot -d'acord amb J. Coromines- d'etimologia àrab que al Baix Cinca designa, en llenguatge vulgar, els genitals de la dona.

Cal recordar que la Vall de Cotxó fa de boga entre els tèrmenes de Mequinensa i Favara, seguint amunt Vallcomuna, i que es tracta, sens dubte, d'un dels indrets més allunyats del nucli urbà de Mequinensa.

Des de la primera traducció que feu Jesús Moncada -*Les proeses d'un jove Don Joan* (1988) d'A. Apollinaire- ja hi trobem el mot 'cotxó' (i ocasionalment en to afectiu 'cotxonet'). Amb tot, cal assenyalar

Faves, encara tendres.

que en Moncada -com la resta de mequinensans- emprà, generalment en llenguatge col·loquial, la forma **cony** (i 'conyonet') per designar els genitals de la dona.

Fava *f* Extrem del membre viril, en llenguatge grosser (*DCVB* 9); gland. Mot del català en general, ben viu en el parlar del Poble i localitats veïnes i, molt ocasionalment ('faveta'), emprat en les traduccions d'en Moncada, el qual, en general, utilitza la forma culta 'gland'. Cal dir que el parlar de Mequinensa sovint aquest mot designa la totalitat del membre viril i no només el gland.

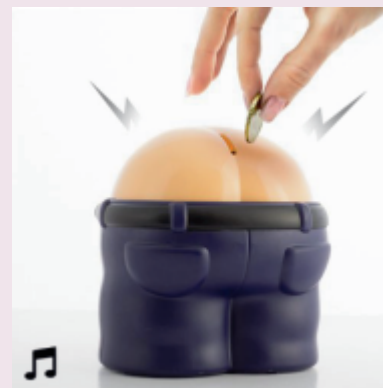
Figa *f* Parts genitals externes de la dona (*DCVB*, 7), en català col·loquial d'arreu. Cal recordar que en italià també s'empra el mot 'figa' (i 'fica') amb el mateix sentit col·loquial que té en el català familiar. Mot ben viu en el parlar del Poble i localitats veïnes i, és clar, àmpliament emprat en les traduccions d'en Moncada, especialment en la forma diminutiva de caràcter afectiu, 'figueta'.

Galta del cul *f* Natja. Sembla que en el parlar de Mequinensa, al costat de 'galta', el mot popular i tradicional per designar aquesta part del cos humà -especialment de la dona- és 'anca' (*DCVB*: **Anca** *f*. 1. Cada una de les dues parts del cos, carneses, simètriques, situades entre les cuixes i el costellam). Aquesta part del cos humà és designat 'moflla' en el parlar de Fraga.

En les traduccions d'en Moncada mai no trobem el mot 'galta' amb aquest significat -ni 'anca'- sinó que gairebé sempre emprà el mot 'natja'.

I vet ací un refrany mequinensà, recollit molt recentment, adreçat a una dona embarassada amb dificultats de moviments: "Mal d'anca, xiqueta blanca", refrany que recorda un altre documentat a Llofriu i que trobem al *DCVB*: "«Mal a l'anca, noia ranca»: és una creença general que, si una dona prenys té mal a una anca, parirà una nena".

Guardiola *f* Canaleta, concavitat que separa les galtes del cul. Es tracta d'un nom no recollit amb aquest significat ni al *DCVB* ni al *DE-Cat*. Es tracta d'un mot que també he sentit, en temps recents i de manera espontània, entre adolescents barcelonines.

Guardiola en sentit doble.

Lleit *f* Semen de l'home o d'altre animal mascle (4. *DCVB*), mot del català d'arreu ('llet') -i del castellà vulgar ('leche')- molt viu en els parlars vulgars del Baix Cinca, però escassament emprat en les traduccions d'en Moncada.

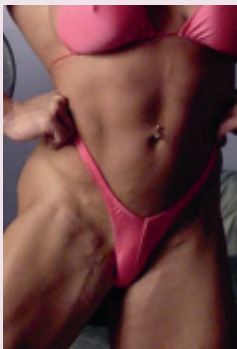
Moixona *f* El *DCVB* 2 definix aquest mot com a

'membre viril, a la Ribera del Flamisell i Gandesa [mujfóne], que he sentit, poc i, esclar, pronunciat **muixona**, en parlants de Mequinensa i Fraga -amb [ɛ] àtona final a la capital del Baix Cinca.

Com ja s'ha comentat, Jesús Moncada generalment escriu 'cigala' quan fa referència al 'membre viril' en llengua popular i ocasionalment 'polla', mai 'moixona'.

Mugró *m* (i **peçó** *m*) Protuberància central de la popa. Tot i que en el parlar viu del Poble, la forma 'mugró' és la més general -tanmateix en les generacions més grans la forma és, com a Ascó (DCVB), 'murgó-; entre els parlants mequinensans, en especial entre les dones; no és estrany sentir 'peçó'/'peçon' -però només entre els hòmens-, forma que el DCVB documenta a Fraga i Tamarit de Llitera, i al País Valencià en general, potser amb el sentit de|| **1. Capoll** o cua que uneix una flor o un fruit a la branca. Sembla com si l'ús de 'mugró' estés lligat a la lactància mentre que 'peçó' tingués, en boca dels hòmens, un caràcter més eròtic i festiu.

J. Moncada empra en les traduccions d'obres eròtiques sempre la forma 'mugró' per a referir-se a aquesta part de l'anatomia humana, en especial la de la dona.

Nyarres *f pl* Part del cos en què s'ajunta cada cuixa amb el ventre (per fora del pubis); 'engonal(s)' en català estàndard i 'ingle(s)' en castellà estàndard. Mot propi del parlar del Poble no enregistrat en cap de les fonts lexicogràfiques consultades. En el parlar de Mequinensa, s'aplica(va) a les xiquetes amb faldetes curtes que en seure, per descuit, mostren les calcetes: "assentada així, se te

veuran hasda les nyarres". Esclar que, actualment, amb alguns pantalons curts -mini shorts- també és possible que les adolescents mostren les 'nyarres'.

Ou *m* El DCVB definix el mot 'ou', ben freqüent en el català col·loquial d'arreu, com a || **4. Testicle** (en llenguatge vulgar); i el mot **ouera** com a | **2. Escrot**, en valencià; i, afegim, **overa** en el parlar del Poble. En ocasions, Moncada empra 'ou', alternant amb el familiar 'colló' i el culte 'testicle'.

Pentinar-se [algú] *v pron* Copular. Verb no recollit amb aquest significat ni al DCVB ni al DECat, però sí al DES: **2 pentinar-se una dona** (usat especialment en llenguatge masculí): Tenir-hi relació sexual. En Moncada empra en diferents ocasions aquest verb en algunes de les traduccions eròtiques.

Petxina *m* El DCVB definix aquest mot com a || **11.**

Vulva, a Tortosa i València. Viu en el parlar del Poble, i emprat per J. Moncada, en especial en referència a les xiquetes ('petxineta').

El DES recull **petxin** *m dialectal* Membre viril a Maella, (a partir del *Diccionario aragonés* de Rafael Andolz), i és conegut en diferents punts del Mataranya (La Codonyera).

Venus i la petxina més famosa.

Popa *f* Mamella; pit de dona o d'animal femella (**2. DCVB**, mot que documenta a Ripoll, Borredà, Pallars, Ribagorça, Balaguer, Fraga, Lleida, Pla d'Urgell). Generalment emprat en plural, es tracta d'un dels mots més emblemàtics i propis del català nord-occidental. A Mequinensa una dona que té pits voluminosos és una dona **popuda** (o una 'popuda') i té un bon **popam**.

En Moncada empra 'popa/popes' en nombroses ocasions al llarg de la seua obra literària i en les traduccions eròtiques amb el significat de 'mame-lla', sinònim geogràfic més general que Moncada també usa alternant amb 'popa' i 'pit'.

Regallet *m* Regatera, concavitat que separa les popes d'una dona. Es tracta d'un nom del parlar del Poble no recollit amb aquest significat ni al DCVB ni al DECat.

Pastís que ha sortit com la...

Ullera *f* Orifici del final del canal digestiu, a través del qual l'animal expulsa les matèries fecals; anus'. El DCVB

5. anota 'Anus, en llenguatge d'argot' en català oriental i a Menorca.

Jesús Moncada -lo noi del Vell, que die umpare- empra 'ullera' amb un sentit eròtic i sexual en múltiples ocasions en les seues traduccions, al costat del sintagmes nominals 'forat del cul' i, més ocasionalment, 'ull del cul'.

Hèctor Moret Coso